

We „Wprowadzeniu” O. Knoch podaje pewną garść podstawowych informacji, które dotyczą procesu kształtowania się Ewangelii, ich pierwotnej postaci kerygmatycznej, oraz dzisiejszego ich ujęcia. Następnie przedstawia, tworzący się po Ewangeliach, zbiór listów paulińskich, ich znaczenie dla pierwotnego życia chrześcijańskiego ówczesnych gmin. Krótko charakteryzuje proces tworzenia się kanonu w Kościele greckim, łacińskim i syryjskim. Kończy omówieniem języka i tekstu NT.

Część druga zawiera dokładne omówienie ksiąg historycznych NT (Mt, Mk, Łk, J, Dz) na tyle, na ile pozwalają mu na to ramy niniejszej publikacji. Po ogólnym zarysie pojęcia i właściwego rodzaju Ewangelii, autor każdą z tych ksiąg przedstawia w jednakowym prawie ze schemacie: wprowadzenie — przynależność — właściwy rodzaj literacki — język, styl, formy — znaczenie teologiczne — redaktor, świadectwo tradycji, adresaci — czas i miejsce ostatecznej redakcji księgi.

Trzecia część książki, to zagadnienie nowotestamentalnej literatury listów apostoelskich, jako właściwej formy pismom NT. Autor, opierając się na współczesnym stanie dyskusji, omawia 14 listów jako Corpus Paulinum (1—2 Tes, Ga, 1—2 Kor, Rz, Flp, Kol, Flm, 1—2 Tm, Tt, Ef, Hbr) oraz oddzielnie listy katolickie: 1—2 P, Jk, Jud, 1—3 J. Ukazuje przyczyny napisania, adresatów, cel, pewność listu, czas i miejsce redakcji, teologiczne znaczenie poszczególnych listów. Rozdział ten kończy omówieniem Apokalipsy: jej nazwy, rodzaju, języka, celu i znaczenia teologicznego dla ówczesnych gmin jak i dla przyszłych pokoleń wierzących w Chrystusa.

Dodajmy, że książka zawiera do całości jak i do poszczególnych ksiąg NT podstawową literaturę. Bardzo dobrze opracowany został przez M. Bauera imienny i rzeczowy skorowidz (253—260).

Pozycja O. Knocha jest zatem dobrą pomocą dla studium Pisma św. Jako wprowadzenie w NT spełnia znakomicie wręcz swoje zadanie. Człowiek, który po raz pierwszy spotyka się z Biblią, wprowadza w głębie natchnionego słowa. Podaje podstawowe założenia egzegetyczne, niezbędne dla prawidłowego rozumienia NT. Język autora i styl jest łatwy, żywy, „podręczny”; myśl sprecyzowana jasno, połączona z wiarygodnością danych.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK SCH. P.

F. PORSCHE, *Viele Stimmen — ein Glaube*. Anfänge, Entfaltung und Grundzüge neutestamentlicher Theologie, BBB 7, Kevelaer — Stuttgart 1982, 284.

Autor prezentowanej książki, która stanowi 7 tom w serii BBB, mało jest znany polskiemu czytelnikowi. Po ukończeniu studium teologii na Gregorianum oraz Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie prowadzi obecnie katedrę egzegezy w St. Georgen (Frankfurt) i Königstein. Jego praca stanowi przyczynek do głębszego zrozumienia sensu i istoty NT.

Na całość treści książki składają się krótkie, bo zaledwie kilkunastostronicowe — a zarazem bardzo rzeczowe — opracowania podstawowych przesłańek teologii NT, których w żadnej tego typu pracy nie wolno pominąć. I tak autor omawia jako pierwsze zagadnienie, świadectwo wiary o Chrystusie (17—37): miejsce powstania pism NT, najstarsze formuły wiary (1 Kor 15, 1 nn. jako pierwotne credo chrześcijan), połączone z elementami „intronizacji” wywyższonego Pana, wczesnochrześcijańskie hymny (Flp 2—6—11; Kol 1, 15—20; J 1, 1—16).

Następnie autor przechodzi już do konkretnych zagadnień teologii NT jako „wypełnienie się Pisma” ST. Omawiając osobę i dzieło Jezusa Chrystusa, starotestamentalnego Mesjasza i Sługę Jahwe, czyni to w dwójaki sposób: po pierwsze, odpowiada na pytanie dotyczące historyczności Jego osoby (41—51); po drugie, przedstawia głoszone przez Niego orędzie (53—87)

(bliskość Królestwa Bożego, etyczność nauki, praktyczność działalności, pojęcie śmierci Chrystusa i jej znaczenie).

Wchodząc w teologię poszczególnych ksiąg, rozpoczyna w klasyczny sposób, od przedstawienia teologii Ewangelii synoptycznych (Mk—Mt—Łk) (89—124), przy czym teologię Łk przedstawia w świetle jego podwójnego dzieła: Ewangelii i Dziejów Apostolskich, co przyczynia się do poznania historycznego nastawienia Ewangelisty oraz otwartości na bezgraniczne działanie Bożego Ducha.

Teologie pism Janowych (125—149) F. Porsch prezentuje w dwóch częściach: w pierwszej jego Ewangelię, stosunek do synoptyków, cel (objawienie Ojca przez Jezusa poprzez się znaków), posłannictwo Ducha-Parakleta; w drugiej ukazuje światło jego listów, ich dogmatyczność, a w niej stronę praktyczno-etyczną. Ze względu na profetyczno-eschatologiczną wartość Apokalipsy, autor omawia ją w oddzielnym szkicu (251—258).

W nieco szerszy sposób F. Porsch przedstawia rysy teologii św. Pawła, która stanowi centralny punkt dalszego rozwoju myśli w czasie popaulińskim. Omawia podstawowe zagadnienia: Pawłową chrystologię (przebaczenie w Chrystusie), Bożą sprawiedliwość i usprawiedliwienie, wiarę i chrzest, Kościół i tajemnicę Eucharystii, teraźniejszość i przyszłość zbawienia (151—216). Pomija przy tym elementy teologii Listu do Hebrajczyków, przedstawiając je oddzielnie (237—244). Kilka stron poświęcił autor także teologii Listu św. Jakuba (245—249).

Autor na końcu książki podaje podstawową bibliografię. Na uwagę zasługuje bardzo dobrze opracowany skorowidz tekstów Pisma św. użytych w książce.

Jest to przydatna pozycja, szczególnie dla tych, którzy chcą szybko i skrótowo zapoznać się z głównymi nurtami teologii NT. Autor podaje główne rysy teologicznego i chrystologicznego rozwoju w NT. Obysmy i my mogli doczekać się tego typu opracowań na naszym rynku wydawniczym.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK SCH. P.

KS. STANISŁAW JANKOWSKI SDB, *Przewodnik po Ziemi Świętej*, Rzym 1983, s. 415.

Już jedna z pierwszych stron zawierająca post scriptum Słowa wstępnego autora, młodego bibliisty salezjańskiego w Łądzie nad Wartą, następuje bardzo sympatycznie. Szczęśliwie bowiem się zdarzyło, że niemal równocześnie do rąk czytelników polskich zaczynają docierać dwa przewodniki po Ziemi Świętej: ten tu omawiany oraz franciszkański, autorstwa o. Donato Baldiego, obszerniejszy, ze zdjęciami wyłącznie kolorowymi, uzupełniony przez Aleksandra Kowalskiego, wydany przez krakowską prowincję OO. Franciszkanów (Reformatów), wydrukowany w Asyżu, z rokiem wydania 1982. W rzezonym post scriptum ks. Jankowskiego znajdują się ciepłe słowa życzliwości, radości oraz uznania dla p. Aleksandra „za jego pracowity wkład, by przybliżyć polskiemu społeczeństwu Ziemię, w której tkwią korzenie naszej wiary” (s. 14). Słowa te będą życzliwość własnie i wdzięczność nie tylko dla przedsięwzięcia franciszkańskiego, ale i dla przedstawiciela rodziny salezjańskiej. Widzieć bowiem dobro jako owoc cudzej pracy to dobry przymiot.

Przewodnik ks. Jankowskiego (ze słowem wprowadzającym ks. prałata Bogumiła Lewandowskiego z Rzymu) rozpoczyna się wiadomościami wstępnymi dotyczącymi nazwy Palestyny, jej położenia i granic, podziału geograficznego i historycznego, gór palestyńskich, grot, dolin, wąwozów, spraw klimatycznych, flory i fauny, dróg, a także mieszkańców Palestyny. Znajdujemy też streszczenie historii, poczynając od epoki kamiennej, poprzez chalkolit, brąz, okres żelaza, okres perski, hellenistyczny, rzymski I i II, bizantyński, arabski, wypraw krzyżowych, mamelucki i osmański